

1. Splnění

1.1. Obecná ustanovení

1. Plnění dluhu osobě odlišné od věřitele

Dluh zanikne splněním jen tehdy, plní-li dlužník věřiteli, případně osobě oprávněné přijmout plnění namísto věřitele. Plní-li dlužník dluh někomu jinému než svému věřiteli, pak osoba, které takto plnil, získala bezdůvodné obohacení (plněním bez právního důvodu) na úkor dlužníka, a nikoli na úkor jeho věřitele.

NS 29 Odo 289/2001, R 23/2004

Z odůvodnění:

Jestliže dlužníkův věřitel obdrží poté, co dluh zanikl splněním (§ 559 odst. 1 obč. zák.), další plnění na tento dluh, jde – nazíráno ze strany takového věřitele – o majetkový prospěch, který získal plněním bez právního důvodu (§ 541 odst. 1 obč. zák.); toto bezdůvodné obohacení pak je povinen – ve smyslu § 456 odst. 1 věty první obč. zák. – vydat tomu, na jehož úkor se takto obohatil (tomu, kdo mu takové plnění poskytl). Ve vztahu založeném takovým plněním je věřitel, který obdržel přeplatek dluhu, v rozsahu tohoto přeplatku dlužníkem a osoba, která tento přeplatek poskytla, ve stejném rozsahu jeho věřitelem.

Obecně přitom platí, že dluh zanikne splněním (srov. § 559 odst. 1 obč. zák.), jen plní-li dlužník věřiteli, případně osobě oprávněné přijmout plnění namísto věřitele (srov. § 562 obč. zák.). Plnil-li dlužník peněžitý dluh někomu jinému než svému věřiteli, pak osoba, jíž takto plnil, získala bezdůvodné obohacení (plněním bez právního důvodu) na úkor dlužníka, a nikoli na úkor jeho věřitele. Poměry dlužníkovy věřitele se tímto plněním nikterak nezměnily, jelikož jeho pohledávka vůči dlužníku trvá v nezměněném rozsahu (dluh nebyl včas a řádně splněn – srov. § 559 odst. 2 obč. zák.). K tomu srov. shodně i důvody rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 42/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 42/2003“).

I kdyby tedy měla beze zbytku platit skutková verze případu uplatňovaná žalobcem, podle které leasingová společnost coby dlužník v rozsahu přeplatku leasingových splátek, který jí poskytl žalobce, toto bezdůvodné obohacení nesprávně vydala (vyplatila) žalované, pak by ve smyslu výše podaného výkladu (založeného na závěrech, jež Nejvyšší soud formuloval již v R 42/2003 a od kterých nevidí důvodu se odchýlit ani v této věci) svědčilo žalobci právo požadovat vrácení přeplatku pouze od leasingové společnosti, která případným vydáním bezdůvodného obohacení nesprávnému subjektu (žalované) zánik svého závazku z bezdůvodného obohacení přivodit nemohla. Závěr odvolacího soudu, že žalovaná není ve sporu pasivně věcně legitimována, je tedy ve svém výsledku správný.

Pro úplnost se dodává, že sama leasingová společnost by v případě, že by vyšlo najevo, že přeplatek leasingových splátek vrátila jinému subjektu než osobě, která jí

tento majetkový prospěch poskytl, mohla po takovém subjektu požadovat vrácení nesprávně vydaného bezdůvodného obohacení opět v režimu bezdůvodného obohacení vzniklého plněním bez právního důvodu (§ 451 odst. 1 obč. zák.).

Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost napadeného rozsudku zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), jako nedůvodné zamítl (§ 243b odst. 1 a 5 o. s. ř.).

2. Vymáhání pohledávky vlastním jménem na účet jiného

Vymáhat pohledávku sám svým jménem „na účet“ někoho jiného znamená sice, že jde o vymáhání ve prospěch této jiné osoby, avšak do rukou vymáhajícího, který také plnění od dlužníka sám přijímá, a tímto plněním zaniká pohledávka a dluh.

NS 25 Cdo 2193/2006, R 100/2009

Z odůvodnění:

Podle § 524 odst. 1 obč. zák. věřitel může svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka postoupit písemnou smlouvou jinému. Podle § 526 odst. 1 obč. zák. postoupení pohledávky je povinen postupitel bez zbytečného odkladu oznámit dlužníkovi. Dokud postoupení pohledávky není oznámeno dlužníkovi, nebo dokud postupník postoupení pohledávky dlužníkovi neprokáže, zproští se dlužník závazku plněním postupiteli. Podle § 530 odst. 1 obč. zák. na žádost postupníka může postupitel vymáhat postoupený nárok sám svým jménem na účet postupníka. Jestliže postoupení pohledávky bylo oznámeno nebo prokázáno dlužníkovi (§ 526), může postupitel pohledávku vymáhat pouze v případě, že ji nevymáhá postupník a postupitel prokáže dlužníkovi souhlas postupníka s tímto vymáháním.

Věřitel, který smlouvou podle § 524 odst. 1 obč. zák. postoupil svou pohledávku jinému (postupníkovi) a toto postoupení pohledávky oznámil dlužníkovi nebo bylo postupníkem dlužníkovi prokázáno, ztrácí oprávnění vymáhat pohledávku na dlužníkovi. Od tohoto okamžiku je dlužník povinen plnit postupníkovi namísto svému dosavadnímu věřiteli (tj. postupiteli). Výjimku zakládá ustanovení § 530 odst. 1 obč. zák., které – za splnění předepsaných podmínek – dává postupiteli možnost vymáhat postoupenou pohledávku „svým jménem na účet postupníka“, jestliže ho o to postupník požádá, a to jen v případě, že pohledávku současně nevymáhá postupník a že je dlužníkovi prokázán souhlas postupníka s vymáháním dluhu postupitelem.

Ustanovení § 530 odst. 1 obč. zák. upravuje věcnou legitimaci k vymáhání postoupené pohledávky tím, že dává postupiteli možnost vymáhat pohledávku svým jménem na účet postupníka. Jde v podstatě o zvláštní případ nepřímého zastoupení, při němž postupitel vymáhá pohledávku svým jménem a je oprávněn podat žalobu,

v níž požaduje, aby dlužník plnil přímo jemu, a je oprávněn plnění od dlužníka přijmout; po přijetí plnění od dlužníka je povinen veškeré takto získané užítky předat postupníkovi, není-li ujednáno jinak. Jedná se o dva rozdílné závazkové vztahy, s odlišnými stranami i obsahem práv a povinností: vztah postupitele a postupníka a vztah postupitele a dlužníka (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 32 Odo 635/2003).

Nesprávnost rozhodnutí odvolacího soudu je založena na nesprávném právním názoru na výklad pojmu „na účet postupníka“, jak je uveden v § 530 odst. 1 obč. zák. Vymáhat pohledávku sám svým jménem „na účet“ někoho jiného znamená sice, že jde o vymáhání ve prospěch této jiné osoby, avšak do rukou vymáhajícího, který také plnění od dlužníka sám přijímá, a tímto plněním zaniká pohledávka a dluh dlužníka. Na rozdíl od smlouvy ve prospěch třetího (§ 50 obč. zák.), která zakládá oprávnění třetí osoby (jakožto nového věřitele) vymáhat od dlužníka pohledávku (od okamžiku, kdy tato třetí osoba projeví se smlouvou souhlas), v případě dle § 530 odst. 1 obč. zák. vymáhání „na účet postupníka“ nezakládá novému věřiteli (postupníkovi) oprávnění k vymáhání pohledávky svým jménem, ale ani k tomu, aby dlužník byl povinen plnit přímo jemu (k jeho rukám). Dohoda dle § 530 odst. 1 obč. zák. znamená pro postupitele nejen oprávnění pohledávku vymáhat, ale i plnění od dlužníka přijmout. Při nepřímém zastoupení je zástupce oprávněn přijmout plnění od dlužníka, je oprávněn žádat soud, aby pohledávka byla přiznána přímo jemu, a plnění pak převést na zastoupené. Znamená to, že oprávnění k výkonu práva náleží osobě odlišné od toho, kdo je z hmotněprávního hlediska nositelem vymáhaného práva.

Ustanovení § 530 odst. 1 obč. zák. zakládá aktivní legitimaci postupitele ve vztahu k dlužníkovi při vymáhání postoupené pohledávky poté, co bylo postoupení dlužníkovi oznámeno či prokázáno (srov. § 526 obč. zák.). Po oznámení či prokázání postupu je totiž dlužník v důsledku změny věřitele povinen plnit pouze novému věřiteli, tj. postupníkovi.

Odvolací soud, který posuzoval aktivní legitimaci žalobkyně z hlediska ustanovení § 530 odst. 1 obč. zák., a aniž se zabýval všemi předpoklady aplikace tohoto ustanovení, dovodil, že žalobkyně v pozici postupitele nemůže vymáhat postoupenou pohledávku „pro sebe“, rozhodl ve věci na základě nesprávného právního názoru.

3. Odevzdání předmětu podnájmu pronajímateli

Je-li podnájemce podle exekučního titulu povinen odevzdati podnájemní předmět svému podpronajímateli, ale odevzdal-li jej hlavnímu pronajímateli, zanikl tím vymáhaný exekuční nárok, třebaže dřívější podnájemník se stal nájemníkem téhož předmětu.

NS R I 1404/35, Vážný 14938

Z odůvodnění:

Jde o to, zda zanikl nárok žalovaných, který je exekučně vymáhán, totiž aby žalobci jako podnájemci odevzdali místnosti žalovaným. Odvolací soud považuje pro rozřešení této otázky za nutné, aby bylo zjištěno, zda žalobci dne 26. listopadu 1934, tj. před uplynutím v § 575 odst. 3 c. ř. s. uvedené lhůty, s hlavní pronajímatelkou ujednali, že budou nadále sami nájemci místností, jichž před tím užívali jako podnájemci žalovaných a jež měli žalovaným odevzdati, a zda pak skutečně místnosti odevzdali pronajímatelce a od ní je zase převzali. K rozhodnutí tohoto sporu není třeba, aby byly uvedené skutečnosti zjišťovány, což vyplyne z rozboru právních otázek, o něž tu jde. Jde tu totiž o žalobu opoziční podle § 35 ex. ř. (námitky proti nároku) a bylo na žalobcích (povinných), aby dokázali skutečnosti, které nastaly po vzniku exekučního titulu a jimiž byl vymáhán nárok žalovaných podle hmotněprávních předpisů, tedy některým ze způsobů uvedených v § 1411 a dalších obč. zák., zrušen. Vymáhaný nárok záleží v tom, že žalobci jsou podle pravoplatného vyklizovacího příkazu (§ 567 c. ř. s.) ze dne 11. července 1934 povinni odevzdati podnájemní předmět podpronajímatelům do 9. ledna 1935 pod exekucí. Měli tudíž žalobci dokázat, že tento nárok žalovaných byl zrušen. Podle obsahu žaloby, jež jest tu podle § 35 odst. 3 ex. ř. v důsledku zásady soustředovací jediné rozhodující, byl prý vymáhaný nárok zrušen tím, že první vymáhající věřitel (první žalovaný) byl podle pravoplatného rozsudku povinen odevzdati dne 28. listopadu 1934 nájemní předmět (který byl celý dán žalobcům do podnájem) svému pronajímateli (družstvu jako vlastníku domu), že žalobci jako dřívější podnájemci uzavřeli dne 26. října 1934 s vlastníkem domu (družstvem) smlouvu nájemní, kterouž najali též nájemní a dřívější svůj podnájemní předmět s účinností ode dne, kdy bude tento dosavadním nájemcem (prvním žalovaným) vyklizen, že první žalobce za prvního žalovaného nájemní předmět dne 26. listopadu 1934 vyklidil a vyklizený družstvu odevzdal a že jej pak s manželkou do nájemního užívání převzal. Již z tohoto žalobního přednesu je zjevno, že vymáhaný nárok uvedenými skutečnostmi zrušen býti nemohl. Žalobci přehlízejí, že nájemní (podnájemní) poměr je poměrem obligačním, mocí kterého se práva a povinnosti zakládají jen mezi účastníky tohoto obligačního poměru, že tedy pronajímatel má nárok jen proti svému nájemníku a tento vzájemně jen proti onomu, nikoli pro osoby třetí a proti těm, při čemž netřeba hleděti k předpisu § 568 c. ř. s., jenž se na souzený případ nehodí. Vymáhaný nárok podpronajímatelů, čelící proti podnájemníkům na odevzdání podnájemního předmětu, byl by zanikl jen tehdy, kdyby byli podnájemníci podnájemní předmět vrátili podle § 1109 a 1424 obč. zák. svým podpronajímatelům. Dlužník musí plniti svému věřiteli. Nestačilo, že byl podle tvrzení žalobců podnájemní předmět vrácen hlavnímu pronajímateli, který byl mimo obligační poměr stran. To by bylo stačilo jen tehdy, kdyby tak byli učinili z příkazu podpronajímatelů (§ 1002 a 1017 obč. zák.); nějaký příkaz však byl již prvním soudem vyloučen.

4. Osobní a zástavní dlužník

Na osobním dlužníku lze se domáhati zaplacení celého dluhu, třebaž část jeho dluhu byla zajištěna hypotekárním závazkem třetích osob.

NS Rv I 38/30, Vážný 10475

Z odůvodnění:

Dovolání je liché, sporná věc nebyla posouzena v naříkaném rozsudku po právní stránce nesprávně. Dovolatel míní, že an byl odsouzen k zaplacení částky 222 700 Kč s příslušenstvím a manželé Ž-ovi k zaplacení 120 000 Kč s příslušenstvím, mají všichni dohromady zaplatiti žalobkyni 342 700 Kč, ačkoli celá pohledávka činí ve skutečnosti 222 700 Kč, a z toho dovozuje, že žalobkyně nemůže na něm požadovati celých 222 700 Kč, nýbrž jen 102 700 Kč. Dovolatel přehlíží, že jde o úhrnný poměr obligační, o jednotnou obligaci s několikerým ručením, a že spolužalovaní manželé Ž-ovi byli odsouzeni jen do výše svého ručení jako hypotekární, nikoli osobní dlužníci, kdežto dovolatel byl odsouzen pro sporný dluh jednak jako osobní, jednak jako hypotekární dlužník. Podstatou tohoto několikerého ručení jest, že se spoluzávazností hypotekárních dlužníků snižuje závaznost osobního dlužníka, třebaže jest i dlužníkem hypotekárním. Dokud není pohledávka žalobkyně úplně uspokojena, dotud jest dovolatel zavázán za celý dluh, a nemůže si počítati k dobru povinnost spoluodsouzených hypotekárních dlužníků, odsouzených jen jako takových. Právem byl odsouzen k zaplacení celého svého osobního dluhu se všemi jeho procesními důsledky, a nemůže těžiti z toho, že část jeho osobního dluhu jest zaručena hypotekárním závazkem třetích osob, nemůže z toho důvodu žalobkyni zbavovati práva, by na něm jako na osobním dlužníku nevyřádala celý dluh.

5. Plnění správcem konkursní podstaty

Jednání, jímž správce konkursní podstaty jako osoba s dispozičním oprávněním k majetku konkursní podstaty hradí dlužníkovu věřiteli částku určenou k výplatě vykonatelným rozvrhovým usnesením (usnesením o částečném rozvrhu), je plněním dluhu dlužníkem (úpadcem) ve smyslu ustanovení § 559 obč. zák. nebo § 324 odst. 1 obč. zák.; správce konkursní podstaty žádnou vlastní povinnost k takové úhradě vůči věřiteli nemá.

NS 29 Cdo 4387/2010, ASPI ID: JUD203726CZ

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud však shledává dovolání přípustným pro posouzení otázky, zda plnění poskytnuté žalobcům v průběhu konkursu správcem konkursní podstaty úvěrového dlužníka podle rozvrhového usnesení, je plněním dlužníka. V tomto ohledu je totiž napadené rozhodnutí v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu.

Rozvrh (ve smyslu rozvrhu konečného) patří k závěrečným úkonům konkursního řízení při jeho normálním průběhu. Jakmile dojde k jeho realizaci, je již možné konkurs zrušit. Podstata rozvrhu (ve smyslu rozvrhu konečného) spočívá v tom, že celkový výtěžek zpeněžení konkursní podstaty se rozdělí mezi konkursní věřitele podle pravidel stanovených v § 32 z. k. v. Děje se tak usnesením, které zákon nazývá rozvrhovým usnesením; tímto usnesením se tudíž rozvrh nenařizuje, ale provádí (srov. v literatuře např. Zoulík, F.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář,

3. vydání. Praha C. H. Beck 1998, s. 169 a *mutatis mutandis* v judikatuře např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2011, sp. zn. 29 Cdo 2780/2000, uveřejněné pod číslem 39/2002 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

Vedle „konečného rozvrhu“ zná zákon o konkursu a vyrovnání také „částečný rozvrh“ (srov. oba zákonné termíny, jak jsou obsaženy v § 30 odst. 3 z. k. v.). Oba tyto rozvrhy se provádějí vydáním rozvrhového usnesení (srov. § 30 odst. 2, jakož i § 31 odst. 1 z. k. v.).

Z textu § 30 odst. 3 poslední věty z. k. v. pak rovněž plyne, že i splnění částečného rozvrhu vede k uspokojení (k zániku) pohledávek těch věřitelů, kteří se podílejí na částečném rozvrhu; k zániku pohledávek dochází (stejně jako u konečného rozvrhu) v rozsahu poskytnutého plnění (srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2008, sp. zn. 29 Odo 657/2006, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 2008, pod číslem 168).

Na základě účinku prohlášení konkursu uvedeného v § 14 odst. 1 písm. a) z. k. v. přecházejí dispoziční oprávnění k majetku konkursní podstaty na správce konkursní podstaty; ten se však nestává prohlášením konkursu účastníkem hmotně-právních vztahů, v nichž dlužník (úpadce) vystupoval (nestává se dlužníkem namísto úpadce, ani vlastníkem úpadcova majetku); srov. k tomu shodně již bod XXIII. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1998, Cpjn 19/98, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 52/1998“), s. 188–189 (364–365).

Dovolatelé lze přisvědčit v tom, že R 21/2010 užil odvolací soud na věc nepřiléhavě. V R 21/2010 se Nejvyšší soud zabýval uznáním pohledávky správcem konkursní podstaty podle ustanovení § 23 odst. 1 z. k. v. (tedy „uznáním“ pro účely zjištění přihlášené pohledávky v konkursu) a dovedil, že toto uznání nelze považovat za uznání závazku podle ustanovení § 323 a § 407 obč. zák., když jde pouze a jen o plnění povinnosti, kterou správci ukládá zákon o konkursu a vyrovnání (potud, že musí výslovně vyjádřit, zda pohledávku uznává nebo popírá). Závěr, že plnění vyplacené konkursnímu věřiteli z výtěžku zpeněžení majetku konkursní podstaty úpadce správcem konkursní podstaty podle rozvrhového usnesení (usnesení o částečném rozvrhu) není (částečným) splněním závazku (dluhu) úpadcem (úvěrovým dlužníkem), odtud neplyne a odvolací soud se mylí, dovedil-li opak.

Ve shodě se závěry vyjádřenými ve výše citovaném R 52/1998 naopak platí, že tím, že správce konkursní podstaty [jenž není účastníkem hmotně-právních vztahů, v nichž dlužník (úpadce) vystupoval] na základě dispozičního oprávnění, jež na něj přešlo ve smyslu ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) z. k. v., vyplatí odpovídající část výtěžku zpeněžení majetku konkursní podstaty [kterýžto výtěžek je do té doby stále úpadcovým majetkem (vyjma případů, kdy je v souladu se zákonem zpeněžen pro účely uspokojení pohledávek úpadcových věřitelů majetek ve vlastnictví jiných osob)] podle vykonatelného rozvrhového usnesení (usnesení o částečném rozvrhu), přivádí v příslušném rozsahu zánik hmotně-právního vztahu mezi dlužníkem a jeho věřitelem. Na takové plnění nelze (ve smyslu § 559 obč. zák. pro občanskoprávní

vztahy a § 324 odst. 1 obč. zák. pro obchodní závazkové vztahy) pohlížet jinak než jako na (částečné) plnění dluhu dlužníkem.

Jinak řečeno, jednání, jímž správce konkursní podstaty jako osoba s dispozičním oprávněním k majetku konkursní podstaty hradí dlužníkovu věřiteli částku určenou k výplatě vykonatelným rozvrhovým usnesením (usnesením o částečném rozvrhu), je plněním dluhu dlužníkem (úpadcem) ve smyslu ustanovení § 559 obč. zák. nebo § 324 odst. 1 obč. zák.; správce konkursní podstaty žádnou vlastní povinnost k takové úhradě vůči věřiteli nemá.

6. Plnění povinného k rukám exekutora

Plněním povinného k rukám exekutora uskutečněným v době po vydání exekučního příkazu a před prohlášením konkursu na majetek povinného dluh povinného vůči oprávněnému zaniká za současného předpokladu, že usnesení o nařízení exekuce nabylo právní moci.

NS 25 Cdo 4802/2008, R 69/2011

Z odůvodnění:

Exekučním příkazem se rozumí příkaz k provedení exekuce některým ze způsobů uvedených v exekučním řádu (§ 47 odst. 1, věta druhá, ex. ř.). Podle § 47 odst. 2 ex. ř. exekuční příkaz má účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu. Podle exekučního příkazu se exekuce provede po právní moci usnesení o nařízení exekuce.

Jak Nejvyšší soud uvedl v usnesení ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. 29 Cdo 339/2008, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí pod č. 64, ročník 2009, zákon neváže vydání exekučního příkazu na právní moc usnesení o nařízení exekuce. Stanoví, že exekutor vydá exekuční příkaz poté, co mu bylo doručeno usnesení o nařízení exekuce a poté, co posoudí, jakým způsobem bude exekuce provedena (§ 47 odst. 1, věta první, ex. ř.). S vydáním exekučního příkazu jsou spojena (vedle uložení konkrétních příkazů, zákazů a výzev povinnému a dotčeným osobám) významná dispoziční omezení povinného (srov. § 47 odst. 4 ex. ř.), která se předtím neuplatní. V praxi je proto pravidlem, že exekutor vydá exekuční příkaz, jakmile mu bude doručeno usnesení o nařízení exekuce, tedy ještě předtím, než toto usnesení nabude právní moci.

Z ustanovení § 47 odst. 2 ex. ř. vyplývá, že provést exekuci, tj. plnění získané od povinného předat či vyplatit oprávněnému, je exekutor oprávněn až poté, co usnesení o nařízení exekuce nabude právní moci. Do té doby může podnikat kroky v rámci exekučního řízení, může od povinného přijmout plnění podle exekučního titulu, nikoliv však provést exekuci, tj. plnění předat či vyplatit oprávněnému.

Námítka dovolatele, že danou věc je třeba posuzovat v souladu s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 404/2004, z něhož plyne, že dobrovolné plnění povinného exekutorovi v rámci exekučního řízení má účinky splnění této povinnosti,